

DRAMSKI IZRAZ NA DRŽAVNIM SUSRETIMA LIDRANO OD 2002. DO 2007. GODINE

Teodora Vigato

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
Sveučilište u Zadru

Iris Žuljević

UDK: 371.384(497.5)LIDRANO

Pregledni članak
Review article

Primljeno

: 2008-9-24

Received

SAŽETAK

Na godišnjoj smotri LiDraNo već četrdesetak godina susreću se učenici iz različitih krajeva Hrvatske kako bi jedni drugima pokazali najbolje pojedinačne i skupne dramske radove koje su uvježbali tijekom protekle školske godine. U ovom radu autorice su najprije popisale sve pojedinačne i skupne nastupe učenika osnovnih škola na državnoj smotri LiDraNo za 2002., 2004., 2005., 2006. i 2007. godinu, kako bi mogle izdvojiti pisce koje učenici zajedno sa svojim voditeljima najčešće odabiru za interpretaciju, škole i voditelje koji sudjeluju više puta na Susretima. Kao najčešću izvođenu autoricu izdvojile su Sanju Pilić i poetske posebnosti skupnih nastupa voditelja Vere Pišćević i Alena Barbića.

Povijesni dio susreta, o kojem govore u uvodnom dijelu, nisu brojčano i poimence usustavile već su samo izdvojile osnovna načela na kojima se temelji današnji učenički dramski izraz: kratke scenske igre su zamijenile uobičajene prigodne predstave već osamdesetih godina, zatim su izbacili glumatanje i imitiranje odraslih. Za pojedinačne nastupe predlagali su dijalektalnu poeziju.

Uspoređujući pravila sudjelovanja na susretima iz 1997. i 2007. uočile su promjene u pojedinačnim nastupima. Godine 1997. pojedinačni nastupi su bili ograničeni samo na recitacije, recitale i slobodnu formu, dok se 2007. uz kazivanje poezije i recital pojavljuju nove forme kao što je monolog, monodrama i govor. Razlog tome je pojava novih tekstova koji su se pojavili na dominiraju LiDraNu na svim razinama.

Ključne riječi: *LiDraNo, pojedinačni nastup, skupni nastup, Sanja Pilić, Vera Pišćević*

LiDraNo¹ je smotra literarnog, dramsko-scenskog i novinarskog stvaralaštva učenika osnovnih i srednjih škola koji organizira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske te Agencija za odgoj i obrazovanje Republike Hrvatske u suradnji sa stručnim udrugama Društvo hrvatskih književnika, Društvo hrvatskih novinara i Društvo hrvatskih umjetnika. Temeljna zadaća LiDraNa je njegovanje hrvatskog jezika i promicanje literarnog, dramsko-scenskog i novinarskog izraza na hrvatskom jeziku. LiDraNo se ostvaruje na školskoj, općinskoj/gradskoj, županijskoj i državnoj razini. Na svim se razinama odvojeno prosuđuju radovi učenika osnovnih i srednjih škola. Od školske do državne razine primjenjuju se ista mjerila sudjelovanja, vrednovanja i odabiranja. Pravo nastupa imaju svi učenici osnovnih i srednjih škola pod vodstvom učitelja/profesora. Pravila nastupa na LiDraNu moraju se pridržavati svi sudionici, članovi prosudbenih povjerenstava i organizatori, i to na svim razinama.²

U ovome radu ograničili smo se samo na analizu dramskog izraza u osnovnoj školi na državnoj smotri za 2002., 2004., 2005., 2006. i 2007. godinu. Zanimalo nas je koje škole najčešće nastupaju, zatim koji voditelji skupnih nastupa se najčešće pojavljuju, po kojim literarnim radovima rade svoje skupne dramske igre te pisci koji se najčešće interpretiraju u pojedinačnim nastupima.

1.

Jedna od organizatorica prvih Susreta dramskih grupa smatra se Danica Nola.³ Prateći rad scenskih grupa u osnovnim školama i

¹ U godini Držića državni susret LiDraNo održao se u Dubrovniku. Luko Paljetak je u renesansnoj maniri objasnio značenja izraza LiDraNo. Lidranovci danas festižaju. Istina, neki je fãntastikã riječi LiDraNo ima u sebi moći: Li hoće rijet – literatura, književnost, pisanje; Dra hoće rijet – drama, teatar, glumci; No hoće rijet – novine, novinar, vijest. Svi se mogu sakriti kada nastupaju Lidranovci. A tko hoće znat koji je ovo grad koji se óvdi vidi, ovo je danas Lidrano-grad, Lidranovci ga danas svojom maštom, umjetònstvom i znanjem zidaju, zakone mu svoje mladosti daju. (Zbornik: 2008, 9)

² <http://www.azoo.hr/tekst/lidrano---literarno,-novinarsko-i-dramsko-scensko-stvaralastvo...> pristup ostvaren 4.12. 2008.

³ Danica Nola je radila na formiranju moderne osnovne škole i osuvremenjivanju odgojno-obrazovnog sustava. Rukovodila je eksperimentalnim školama, Centrom za usavršavanje nastavnika, Centrom za izvanškolski odgoj i sudjelovanja u njihovom osnivanju. Osim odgojno-obrazovnog rada, zanimala je kultura, estetsko-odgojno područje, dječje stvaralaštvo i stvaralačka pedagogija. Bila je glavna urednica časopisa *Umjetnost i dijete*. Pisala je o stvaralaštvu mladih u slobodno vrijeme i o dječjoj igri. Bila je sudionik, organizator i rukovodilac stručnih skupova i seminara. Urednica je dječje enciklopedije i pedagoških časopisa. (*Dijete i kreativnost*: 1987, 296)

predškolskim ustanovama osmislila je i organizirala susret školskih dramskih družina u ondašnjoj SR Hrvatskoj. U izvješću koje je napisano 1984. stoji kako je proteklo osamnaest godina zajedničkog rada umjetnika, pedagoga i nastavnika na unapređivanju scenskog rada u osnovnim školama, pa pretpostavljamo kako su se prvi susreti organizirali sredinom šezdesetih godina. Susretu je prethodila najprije izrada principa scenskog rada s djecom, zatim su se trebali odrediti kriteriji, a za dramski rad s djecom bio je potreban stručni rad nastavnika. (Nola: 1984, 27) Nola posebno ističe rad žirija koji je u proteklih 18 godina djelovao kao tim. Naime, željela se postići stalnu jezgru stručnjaka koja bi se ponekad osvježila nekim novim imenom. Bili su otvoreni i prema drugačijim gledanjima, novijim kretanjima u scenskom izražavanju. Iz iskaza Danice Nole saznajemo kako se prekinula tradiciju "predstava" koje su trajale i po jedan sat. Obično se posezalo za tekstovima kazališnih kuća. Iskustvo je pokazalo da predstava može trajati najviše 10 do 15 minuta. Nastavnici su sami tragali za kratkim tekstovima, malim pričama koje su sami dramtizirali i scenski osmišljavali. Svaki susret bio je poticaj mnogim nastavnicima da se okušaju u takvom radu. Seminari koji su prethodili Susretima uvodili su nastavnike/voditelje u kreativni scenski rad. Pomalo je nestalo glumatanja i imitiranje odraslih, a nastala je spontana dječja scenska igra. Nastavnici nisu više posezali za čitavim "velikim" predstavama, već za malim scenskim igrama. U propozicijama je jasno stajalo kako trebaju na Susretu biti nazočni predstavnici svih krajeva Hrvatske.

Za uspješnosti recitacije Danica Nola napominje kako je presudan izbor teksta. Najviše uspjeha se postiže dijalektalnom poezijom, zato što je takva poezija djeci najbliža. Tekstovi koje djeca ne mogu razumjeti ne dolaze im do srca i ne mogu pokrenuti njihove treptaje pa su daleko od svake dobre mogućnosti interpretacije (Isti: 1984, 27)

2.

O organiziranju i provođenju Susreta nemamo mnogo podataka. Nešto malo smo pronašli u časopisu *Dramski odgoj*⁴. Hrvatski centar za dramski odgoj (dalje HCDO) je surađivao s Ministarstvom prosvjete i športa

⁴ *Dramski odgoj* Glasilo Hrvatskog centra za dramski odgoj. Prve časopise su uredili Nevenka Mihovilić, Marija Tuksar, Vlado Krušić. Časopis je počeo izlaziti 1997. i još uvijek izlazi, i to polugodišnje, a bavi se problemima dramskog odgoja. Većina članaka koji se bave Lidranom nisu potpisana imenom nego potpisuje uredništvo.

pri organiziranju Lidrana.⁵ Oni su također organizirali seminare i radionice kao oblike dodatne edukacije učitelja i učenika u dramsko scenskom stvaralaštvu. Na skupštini HCDO 2003. doneseni su prijedlozi: da se u svakoj županiji osnuje županijski aktiv voditelja-scenskih družina u koje spadaju recitatorske i lutkarske koji bi legitimnije i učinkovitije mogao javno djelovati; da u povjerenstvima sjede dramski recitatorski/lutkarski pedagozi, budući da su to ljudi koji rade s djecom i mladima; treba stalno isticati važnost suradnje HCDO-a i Ministarstva prosvjete i športa u organizaciji Lidrana, ako se takav oblik učeničkog stvaralaštva želi i dalje razvijati. (*Dramski odgoj*: 2003, 8)

HCDO je nastojao njegovati načelo da oni koji sudjeluju u akcijama moraju imati mogućnost ocjenjivanja tih istih akcija, kao i da te ocjene budu sastavnim dijelom planiranja i razvijanja daljnjih akcija. To je uvjet demokratičnosti odnosa unutar bilo koje skupine ljudi okupljenih oko nekakva zajedničkog djelovanja, zaključio je nepotpisani autor. (*Dramski odgoj*: 2000, 1)

HCDO se nije našao na popisu udruga koje sudjeluju u realizaciji Lidrana 2002. (*Dramski odgoj*: 2002, 8) Za probleme koji su se pojavili pri organizaciji Lidrana 2002. saznajemo iz otvorenog pisma kojeg u ime HCDO šalje Vlado Krušić. Naime, dolazi do razmimoilaženja između Agencije za odgoj i HCDO, a razlozi su: samovoljna promjena propozicija za dramsko scensko stvaralaštvo, što dotadašnji predsjednik za dramsko-scensko stvaralaštvo nije mogao prihvatiti pa je dao ostavku. Promjene su se odnosile na ograničenje broja izvođača u dramsko-scenskim skupinama nastupa, zatim eliminacija Hrvatskog centra za dramski odgoj kao jednog od suorganizatora Lidrana. Sve drugo je išlo lančanom reakcijom. Ostavke su dali i ostali članovi stručnog tima koji su pratili županijske i državne susrete. Zaključeno je kako su se teško pronašli novi izbornici,⁶ a neka

⁵ U časopisu *Dramski odgoj* piše Lidrano, a mi u radu koristimo grafiju koja se sada upotrebljava.

⁶ Državno povjerenstvo za dramsko-scenske stvaralaštvo za 1997. bilo je u sastavu: Ana Cvenić, Berislav Frkić, Iva Gruić, Zrinka Kolak-Fabijan, Livija Kroflin, Vlado Krušić, predsjednik, Zvezdana Ladika, Duško Lončar, Željko Mavrović, Zdenka Mišura, Suzana Nikolić, Ivo Škarić, Ines Škuflić-Horvat, Tonko Lonza. (Zbornik: 1997)

Za 2003. Bruna Bebić Tudor, Jasna Mesarić, Teodora Vigato, Joško Ševo, Galiano Pahor, Jasenko Belanović, Damir Mađarić, Dubravko Torjanac (Zbornik: 2003)

Za 2005. Joško Ševo, Dubravko Torjanac, Jasna Palić-Picukarić, Jasna Mesarić, Vlasta Ramljak, Teodora Vigato, Jasen Boko, Lidija Dujić, Maja Zrnčić i Tajana Gašparović (Zbornik: 2004)

Za 2007. u sastavu: Dražen Ferenčina, Stephanie Jamnicky, Tanja Kirhmajer, Stojan Matavulj, Davor Mojaš, Zoran Mužić, Vlasta Ramljak, Snježana Samac, Joško Ševo, Teodora Vigato. (Zbornik: 2007)

povjerenstva na državnom susretu svela su se na jednog čovjeka. Unesrećili su znatan broj vrijednih voditelja školskih družina (*Dramski odgoj*, 2002, 10-11) Nažalost nemamo pisanih izvora koji su izašli iz pera Agencije za odgoj pa o sukobu govorimo jednostrano.

3.

Usporedili smo pravila sudjelovanje na susretima iz svih razina, školsku, gradsku i županijsku, za 1997. i 2007. koja je donijelo Ministarstvo prosvjete i športa i Uprava za programiranje udžbenike kasnije Agencija za odgoj.

Scensko stvaralaštvo 1997.	Dramsko stvaralaštvo 2007.
Učenici mogu nastupati u sljedećim oblicima scenskog izraza: Pojedinačnoj (individualnoj) recitaciji Recitalu Recitatorskim "slobodnim formama" Dramskoj i lutkarskoj igri	Učenici mogu nastupati u kategorijama dramsko scenskog, radijskog i videofilmskog stvaralaštva. Dramsko-scensko stvaralaštvo (pojedinačni i skupni nastupi)
Recitatorsko stvaralaštvo -pojedinačna (individualna) recitacija -recital "slobodna forma" (dijaloška poezija, lirska i pripovjedna proza)	Unutar pojedinačnih nastupa učenici mogu sudjelovati sa sljedećim oblicima 1. kazivanje poezije (pjesme pisane u stihu ili prozi) 2. monologom (ulomkom iz književnog dramskog ili proznog djela) 3. monodramom 4. recitalom 5. govorom
Trajanje: Recitatori nastupaju s tekstom po slobodnom izboru u trajanju od najviše 4 minute. Ovo ograničenje vrijedi također za dijalošku poeziju i lirsku prozu.	Trajanje: Kazivanje poezije/pjesme pisane u stihu ili prozi smiju trajati najviše 4 minute, govor i monolozi također 4 minute.

Za 2008. Dražen Ferenčina (član središnjeg odbora) Stephanie Jamnický, redateljica, Hrvatski radio, Prisavlje 3, Zagreb, Tanja Kirhmajer, dramaturginja, HTV, Prisavlje 3, Zagreb, Stojan Matavulj, glumac, HNK, A. Cesarca 1, Varaždin, Davor Mojaš, urednik, Hrvatski radio, Dubrovnik, Matko Raguž, umjetnički voditelj Teatra Exit, redatelj, Ilica 208, Zagreb, Vlasta Ramljak, glumica, HNK, Zagreb, Snježana Samac, redateljica, HTV, Prisavlje 3, Zagreb, Ivica Šimić, umjetnički direktor kazališta Mala scena, redatelj i glumac, Medveščak 2, Zagreb, dr. sc. Teodora Vigato, Sveučilište u Zadru, Ulica dr. Franje Tuđmana 24 i.

<http://www.azoo.hr/tekst/lidrano---literarno,-novinarsko-i-dramsko-scensko-stvaralastvo...>
pristup ostvaren 4. 12. 2008.

<p>Pripovjedna proza može trajati najviše 6 minuta. Individualni recital može trajati najviše 10 minuta. Recital može trajati najviše 10 minuta</p>	
<p>Za sve navedene oblike izbor tekstova je potpuno slobodan (domaći ili strani pisci)</p>	<p>Mogu se izabrati književni (objavljeni) tekstovi hrvatskih i stranih autora te tekstovi usmene književnosti, po slobodnom izboru kazivača. Nije dozvoljeno govorenje neobjavljenih vlastitih pjesničkih tekstova i govora. Za objavljene učeničke radove potrebno je dostaviti dokaze o objavljivanju (ispis, s naznakom o mjestu i vremenu objavljivanja).</p>
<p>Izvođači recitacija, dijaloške poezije, lirske i pripovjedane proze nastupaju u istim uvjetima: pod jedinstvenim bijelim svjetlom i bez glazbene pratnje.</p>	<p>Izvode se pod istim uvjetom: pod jedinstvenim bijelim svjetlom i bez glazbene pratnje. Ova ograničenja ne vrijede za monologe i pojedinačni recitali čije izvedbe smiju trajati najviše 8 minuta.</p>
	<p>U pojedinačnim nastupima za jednu izvedbu može biti prijavljen samo 1 učenik i samo 1 voditelj</p>
	<p>Ukoliko učenik odabere tekst na jednom od jezika nacionalne manjine, dužan je tekst govoriti i na hrvatskom jeziku.</p>
	<p>Unutar skupnih nastupa za jednu izvedbu može biti prijavljeno najviše 10 učenika i samo jedan voditelj.</p>
<p>Dramsko i lutkarsko stvaralaštvo Za susrete se mogu prijaviti sve vrste predstava oblikovanih na umjetničkim tekstovima hrvatskih i stranih autora u izvornom obliku ili u obradi (dramatizaciji), tekst narodne umjetnosti, učeničkim autorskim radovima, tekstovima ili pantomimskim improvizacijama. Predstava mobu trajati najviše 10 minuta.</p>	<p>Skupni nastupi Unutar skupnih nastupa učenici mogu sudjelovati na sljedećim vrstama izraza: 1. dramsko-scenskom igrom ili kazališnom predstavom 2. lutkarskom predstavom 3. recitalom Mogu se izvoditi književni (objavljeni) tekstovi hrvatskih i stranih autora, te tekstovi usmene književnosti. Ako kazališna družina izvodi još jedan neobjavljen ili vlastiti tekst, uz prijavu treba organizatoru dostaviti cjelovit tekst s točnim podacima o autoru ili autorima.</p>

Mjerila vrednovanja prosudbene komisije Za recitacije i recitale: Kakvoća i primjerenost izabranog teksta Govorna izražajnost Složenost interpretacijskih zahtjeva Osobnost interpretacije Scenski nastup	
Za dramske i lutkarske predstave Primjerenost izabranih tekstova Govorna izražajnost Izornost i osobnost nastupa družine Opravdanost formalno sadržajnih rješenja Maštovitost scenskih rješenja	Izbor teksta Suigra (pojedinačno i zajedničko uživljavanje u tekst koji se izvodi, zajedništvo unutar igre, zajednički stav o onom što se izvodi) Primjerena opremljenost djela koje se izvodi (scenografija, kostimografija) Zajedničko rješavanje scene, kostima i glazbe (ne igranje koje zadovoljava voditelja skupine nego sve izvođače) Dopušteni su tekstovi iz dramske literature, kao i vlastiti tekstovi. Tekstovi trebaju biti primjereni dobi izvođača
	Preporuke voditeljima: 1. ne koristite kazališne profesionalce pri realizaciji skupnih scenskih nastupa 2. u kategoriji dramskih i scenskih izvedbi treba njegovati gledanje i slušanje drugih te tolerantno i korektno sudjelovanje na okruglim stolovima, a ne poticati uočen natjecateljski dah sa sportskih borilišta.

U dramsko-scenskom izrazu 2007. najprije susrećemo nove medije kao što su radio i film. Glavna promjena je u klasifikaciji pojedinačnih nastupa. Godine 1997. pojedinačni nastupi su bili ograničeni samo na recitacije, recitale i slobodnu formu, dok se 2007. uz kazivanje poezije i recital pojavljuju nove forme: monolog, monodrama i govor. Ono što smatramo sasvim novo u odnosu na 1997. je zabranjeno govorenje vlastitih tekstova i činjenica kako tekst treba izvesti na hrvatskom jeziku. U skupnim nastupima može biti najviše deset sudionika što je izazvalo najviše polemike. Pantomimski izraz koji je bio dopušten 1997. nije dopušten 2007. jer je zadaća LiDraNa njegovanje hrvatskog jezika.

4.

Uspoređivali smo sastav i zadaću prosudbenog povjerenstva u proteklih desetak godina (od 1997. do 2007.). Prosudbeno povjerenstvo je stručno tijelo koje se sastoji od 3 do 5 članova. Izbor povjerenstva određuje povjerenstvo susreta. U prosudbeno povjerenstvo ne mogu biti birani voditelji družine čiji učenici neposredno sudjeluju u susretu. U prosudbeno povjerenstvo biraju se ljudi koji se bave vrstom stvaralaštva koji prosuđuju, a uz stručne osobe mogu biti i istaknuti amaterski stvaratelji i dramski pedagozi. Za članove povjerenstva mogu biti birani i članovi izvan područja za koji se susret održava, ako mogu sudjelovati u objektivnoj prosudbi. Zadaća je prosudbenog povjerenstva: pratiti cijeli susret, sudjelovati u razgovoru o izvedbama, vrednovati svaku izvedbu, vrednovati cijeli susret, izabrati i predložiti izvedbe za nastup na višoj razini susreta ovisno o postavljenim mjerilima bez određenja mjesta – prvo, drugo, treće. (Rukopis, 1997.)

Ovim osnovnim zadaćama koji se ponavljaju u rukopisima iz godine u godinu s vremenom su se jasno precizirana mjerila vrednovanja. Izdvojili smo rukopis iz 2003. koji vrednuje najviše komponenti: primjerenost repertoara umjetničko-izvedbenim mogućnostima pojedinca/školske kazališne družine; osmišljenost i opravdanost inovacije u izvedbi te novih modela djelovanja; kvaliteta glumačke izvedbe kao i redateljsko-scenska rješenja; idejna i stilaska povezanost predstave/scenske igre; autorski pristup radu, repertoar kao pokazatelj identiteta školske kazališne družine; otvorenost hrvatskoj i svjetskoj dramatici – igranje tekstova / predložaka za igru manje zastupljenih domaćih i stranih autora te manje poznatih djela afirmiranih autora; recepcija gledanja. U preporuci stoji kako se treba izbjegavati dramske predstave kojima se ne obilježavaju određene obljetnice već bi predstave trebale predstavljati prostor kvalitetnog scenskog istraživanja kako za članove dramskih družina tako i njihovo gledateljstvo. (Rukopis: 2003.)

Zabilježen je poseban princip glasovanja. Prosudbi i glasovanju prethodi upoznavanje s mjerilima vrednovanja nastupa i rada pojedinca/školske kazališne družine, pojedinačno promišljanje o mjerilima i usuglašavanje stajališta. Prije prosudbe svi članovi povjerenstva moraju razgovarati o mjerilima, dogovoriti sve elemente bitne za prosudbu. Svaki član povjerenstva za svaku izvedbu/nastup promišlja o uvažavanju/neuvažavanju svih mjerila te uz svako mjerilo daje ocjenu da/ne. Dakle svaki član povjerenstva glasuje osobno – iskazom da ili ne bez komentara, za svaki nastup/predstavu posebno. Sada se glasuje samo za onaj nastup/predstavu u kojoj su sva (ili samo broj) mjerila uvažena. Redosljed

izbora dobije se zbrajanjem pojedinačnih iskaza "da" za svaki nastup/predstavu posebno. (Rukopis, 2002.)

5.

Brojčane odrednice za dramsko-scensko stvaralaštvo pojedinačno i skupno za 2008. prema kojima se predlažu izvedbe za državnu smotru:⁷

županija		pojedinačno	skupno
I. IZBORNO PODRUČJE			
01	ZAGREBAČKA	2	3
02	KRAPINSKO-ZAGORSKA	1	
05	VARAŽDINSKA	2	
20	MEĐIMURSKA	1	
II. IZBORNO PODRUČJE			
06	KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	1	2
07	BJELOVARSKO-BILOGORSKA	1	
10	VIROVITIČKO-PODRAVSKA	1	
III. IZBORNO PODRUČJE			
03	SISAČKO-MOSLAVAČKA	2	2
04	KARLOVAČKA	1	
IV. IZBORNO PODRUČJE			
08	PRIMORSKO-GORANSKA	3	3
09	LIČKO-SENJSKA	1	
18	ISTARSKA	2	
V. IZBORNO PODRUČJE			
11	POŽEŠKO-SLAVONSKA	1	4
12	BRODSKO-POSAVSKA	2	
14	OSJEČKO-BARANJSKA	3	
16	VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	2	
VI. IZBORNO PODRUČJE			
13	ZADARSKA	2	2
15	ŠIBENSKO-KNINSKA	1	
VII. IZBORNO PODRUČJE			
17	SPLITSKO-DALMATINSKA	4	

⁷ [http://www.azoo.hr/admin/fckeditor/File/LiDraNo\(2\).doc](http://www.azoo.hr/admin/fckeditor/File/LiDraNo(2).doc) pristup ostvaren 4.12.2008.

19	DUBROVAČKO-NERETVANSKA	2	3
VIII. IZBORNO PODRUČJE			
21	GRAD ZAGREB	6	3
UKUPNO		41	22

Usporedili smo brojčane odrednice 2008. i 2003. Pojedinačnih nastupa na državnoj smotri 2003. je bilo 35. Naime, po jedan učenik više 2008. je zabilježen u Sisačko-Moslavačkoj županiji, Primorsko-Goranskoj, Brodsko-Posavskoj, Zadarskoj, Dubrovačko-Neretvanskoj i gradu Zagrebu. Zabilježene su također promjene i u skupnim nastupima. Drugo, treće, četvrto, šesto izborna područje na državnu smotru šalje po još jednu grupu više, dok osmo izborna područje, Grad Zagreb, 2008. ima jednu grupu manje.

6.

Škola, voditelji i izvođači pojedinačnih nastupa na državnim susretima LiDraNo koji se pojavljuju dva i više puta:

MJESTO	ŠKOLA	VODITELJ	GODINA	UČENIK	
Velika Gorica	OŠ Eugena Kumičića	Zrinka Kundić	2002.	Matia di Giorgio	
		Snježana Pavić	2004.		
			2007.		
Rijeka	OŠ Srdoći	Mira Sertić	2002.	Sandro Vrsalović	
			2005.		
		Tanja Pucić	2002.	Marko Drljača	
		2004.			
		Branka Pečaver	2006.		
	OŠ Brajda	Tatjana Krpan Morfadin		2005.	Martina Miliša
				2007.	
			2007.		
OŠ Gelsi	Vlasta Tibljaš		2005.	Sven Sušanj	
			2006.		
			2007.		
Otočac	OŠ Zrinskih i Frankopana	Manda Rudelić	2002.	David Orešković	
		Dragocjenka Bilović	2006.		
		Lucija Sekula	2004.		
Gornje Bazje	OŠ Ivan Goran Kovačić	Aleksandra Grbić	2002.	Mario Židak	

		Andreja Galović	2005.	
		Olivera Pleše	2004.	
Požega	OŠ Antuna Kanižilića	Mirjana Bajić	2002. 2005.	
Zadar	OŠ Petra Preradovića	Marija Karlović	2002.	Ana Marija Pavić
			2004.	
	OŠ Stanovi	Vesna Dunatov	2004. 2005. 2007.	Doris Kolega
Slavonski Brod	OŠ Antun Mihanović	Vladimira Dabčević Čeliković	2006.	
			2007.	
Osijek	OŠ Tina Ujevića	Snježana Udarević	2002.	Nera Engler
		Angelina Babić	2004.	
Rokovci - Andrijaševci	OŠ Ivana Brlić-Mažuranić	Ana Cvenić	2002.	
		Slavenka Komljenović	2004.	
Tar	OŠ Tar	Daliborka Škofić	2002.	
			2006.	
Pazin	OŠ Vladimira Nazora	Marija Blagonić	2002.	
		Gracijela Živković Družeta	2004.	
			2005.	
Dubrovnik	OŠ Lapad	Ante Šimunović	2002.	
		Viktorija Konjevod	2004.	
Mursko Središće	OŠ Mursko Središće	Sonja Vršić	2002.	Damjana Zadravec
			2004.	

Zagreb	OŠ Jure Kaštelana	Suzana Plevnik	2002.		
			2007.		
	OŠ Kustošija	Ana Debanić	2004.	Ivana Trušček Prekpalaj	
			2006.		
	OŠ Dragutina Kuslana	Emilija Centner-Čržešija	Željka Manzoni	2004.	
				2005. 2007.	
	OŠ Savski Gaj	Ela Družijanić		2005.	
				2006.	
	OŠ Rapska			Katica Crnčić	2005.
				Slava Rosandić	2005.

	Centar za odgoj i obrazovanje "Goljak"	Đurđa Zrinščak	2006.	
			2007.	
Jakovlje	OŠ Jakovlje	Kristina Kraljić	2004.	
		Kristina Kumić Bušić	2006.	
Marija Bistrica	OŠ Marija Bistrica	Biserka Ciglenečki	2004.	
			2007.	
Sisak	OŠ Braće Bobetko	Željka Žugaj	2004.	
			2005.	
			2006.	
Slunj	OŠ Slunj	Mira Vukošić	2004.	
			2007.	
Vidovec	OŠ Vidovec	Kristina Štefan	2004.	Igor Plečko
			2005.	
Križevci	OŠ Ljudevita Modeca	Daliborka Bačeković-Mitrović	2004.	Zoran Martinčić
		Marija Pupovac	2005.	Josip Martinčić
		Danijela Zagorec	2007.	
Nova Gradiška	OŠ Ljudevita Gaja	Marija Kvakić	2004.	
			2005.	
		Anka Gembarovski	2007.	
Staro Petrovo Selo	OŠ Ivan Goran Kovačić	Marija Mikanović	2004.	Tijana Petek
			2005.	
			2006.	
Petrijevci	OŠ Petrijevci	Biserka Mađarević	2004.	Minja Jovičić
			2005.	
Split	OŠ Split III	Barbara Donkov-Zorčić	2004.	
			2005.	
	OŠ Spinut	Sanja Župa	2004.	
			Maja Vlačević	2006.
Jabukovac	OŠ Jabukovac	Kristina Kumić-Bušić	2005.	Siniša Tomić
			2006.	
Petrijanec	OŠ Petrijanec	Željka Rabuzin	2005.	
			Bojana Gložinić	2006.
Daruvar	OŠ Vladimira Nazora	Jasminka Kuzle	2006.	
			2006.	
Pag	OŠ Jurja Dalmatinca	Ivanka Majić	2005.	
			2006.	
Otok	OŠ Josipa Lovrečića	Anica Valenčik	2005.	
			2006.	
			Darija Gongeta	2007.
Hvar	OŠ Hvar	Fani Carić-Čurin	2005.	
			Milena Filičević	2006.

Pazin	OŠ Vladimira Nazora	Bojana Bernat	2005.	
		Gracijela Živković Družeta	2005.	
Orašac	OŠ Antuna Masle	Kornelija Koncun	2005.	
		Sonja Mostahinić	2007.	
Slatina	OŠ Zrinskih i Frankopana	Denis Ostrošić	2006.	Mirna Ostrošić
			2007.	Tin Ostrošić
Županja	OŠ Mate Lovraka	Radojka Matić	2006.	
			2007.	

7.

Autori i djela na pojedinačnim nastupima koji se pojavljuju dva i više puta na državnoj smotri LiDraNo:

AUTOR	DJELO	GODINA
Sanja Pilić	Što se događa	2002.
	Vidiš da se moram zabavljati	2002.
	Nasanjkao sam se	2002.
	Hoću sladoled i gotovo	2002.
	Zaljubljeni razred	2002.
	Razgovor o vremenu	2002.
	Ljepota nije važana	2002.
	Nije lako biti pisac	2002.
	Telefon monolog	2004.
	Svašta u mojoj glavi	2004.
	Zaljubljeni mačak	2004. 2006.
	Tinin kut	2005.
	Razmaženko	2005.
	Zašto baš moram u školu	2005.
	Sat prirode	2005. 2007.
	Sasvim sam popubertetio	2005.
	Život je lijep	2006.
	Kakva i takva	2006.
	Uf, taj telefon	2006.
	Siječanj, što ću sad	2006.
Baš sam mali	2006.	
Hoću biti velik	2006.	

Luko Paljetak	Vrtuljak	2002.
	Dvodnevna molitva tete Ane sv. Antunu da joj nađe ključ	2005.
	Tatu ili mamu?	2006.
Stjepan Jakševac	Popevka za kaj	2002. 2007.
	Novi škrlak	2005.
	Ja magarac	2002.
Zvonimir Balog	Mišić	2002. 2006.
	Cipele	2004.
	Krezuba plica	2005.
	Sam	2005.
	U samoposluzi zanimanja	2002.
Dobriša Cesarić	Balada iz predgrađa	2002.

Grigor Vitez	Plava boja snijega	2002.
	Ptičja pjevanka	2002.
	O jednom budilniku i jednom susjedu	2005.
Sandra Čajavec Ružić	Najdraži mjesec	2002.
	Da sam ja dječak	2006.
Miroslav Krleža	Ni med cvjetem ni pravice	2002. 2005.
	Stric Vuje	2005. 2006.
	Čežnja	2006.
	Putovi	2002.
Mak Dizdar	Modra rijeka	2004.
	Zapis o lovu	2005.
	Zašto mene svi odgajaju	2004. 2007.
Zlatko Krilić	Moja teta Ana	2004.
	Ja	2006.
	Nevreme	2004.
Miroslav Dolenc Dravski	Ne znam tko bi mogao	2004.
	Moj djed	2004.
Miro Gavran	Brat	2005. 2005.
	Tri moja brata	2004. 2006.
	Nisam ti pisao majko	2004.
Tonči Petrasov-Marović	Pjesma o čovjeku i suncu	2004.
	Mara Krpašinka	2004.

Dragutin Tadijanović	Moja poezija odraz je mog života	2005.
	Dugo u noć, u zimsku bijelu noć	2005.
	Osmijesi lema kamena	2005.
	Veličanstvo mora	2006.
Vlasta Tibljaš (također je i voditelj)	Zač me Mara neće	2005.
	Moja štorija	2006.
Ljerka Car Matutinović	Pjesma o poljupcu	2005.
	Polnoćnica	2005.
Ružica Jakić	Draga mama tak bi šetala	2005.
	Idi reći japi zbogom	2006.
Sanja Polak	Dnevnik Pauline P	2006.
		2006.
Zoran Pongračić	Snjeguljica i sedam patuljaka na drugi način	2006.
	Ta sićušna zrnca prašine	2006.
Mladen Bjažić	Moja mati	2006.
	Tate nema vremena	2006.

Dominiraju tekstovi hrvatske spisateljice Sanje Pilić.⁸ Učenici zajedno sa svojim voditeljima izabiru suvremenu dječja proza koja je potisnula ono štivo koje je sredstvo za pouku i umjesto toga nudi raznoliku igru. Privlači ih ludističko štivo koje obiluje humorom. Učenicima su zanimljive njezine rečenice iz kojih isijava duhovitost i skrivena dvosmislenost ili humorni stilski izričaj koji je ponekad i satirični, a možda učenike privlači jeziku kojem Sanja Pilić pristupa nonsensko etimologijski stvarajući novotvorbe. Međutim, svaka rečenica samo je naizgled otkvačena i ležerna, u dubini njezine duše se osjeća urbana otuđenost pa pretpostavljamo da je upravo to najveći razlog zašto učenici odabiru takve tekstove. (Hranjec: 2000, 42)⁹ Književnom formom a onda i samim

⁸ Hrvatska pjesnikinja Sanja Pilić, rođena u Splitu 1954., objavila je mnogo knjiga i slikovnica. Dobila je drugu nagradu "Večernjeg lista" za kratku priču 1981., drugu nagradu za radio igru *O kome se radi* Radio-Študenta i revije "Literatura" 1990. (Slovenija), nagradu "Grigor Vitez" za knjigu *O mamama sve najbolje* (1990.), nagradu "Ivana Brlić-Mažuranić" za knjigu *Mrvice iz dnevnog boravka* (1995.) i knjigu *Zafrkancije, zezancije, smijancije i ludancije* (2001.) te ponovo nagradu "Grigor Vitez" za knjigu *Sasvim sam popubertetio* (2002.).

⁹ Na pitanje treba li uopće dječju književnost mjeriti zakonima tržišta ili bismo pak morali insistirati na njenim moralnim vrednotama, koje, po mišljenjima nekih, u zadnje vrijeme često izostaju iz knjiga namijenjenih djeci i mladima? Sanja Pilić odgovara kako su baš to željeli razni književni autoriteti nekoć, a sad se bune. Kad je knjiga završavala s kakvom pedagoškom poantom, onda su rekli da je to zapravo dosadno i prepedagoški. A sada kada mnoge knjige više nemaju odgojnu funkciju, opet nije dobro. Sanja Pilić voli kada knjige za djecu imaju odgojnu pouku i misli kako sve dobre knjige imaju pouku, uključujući i bajke.

načinom izraza učenici su se udaljili od načina recitiranja koji su dominirali LiDraNom kada je suorganizator bio HCDU koji je imao razrađena jasna i isključiva pravila govorenja tekstova.¹⁰ Kao zanimljivost navodimo podatak kako nitko nije na državnoj smotri 1997. interpretirao tekst Sanje Pilić. Njezini tekstovi zahtijevaju drugačiji način interpretacije jer je riječ o monolozima ili govoru. Kada bismo žanrovski željeli odrediti njene tekstove, moramo kazati da oni osciliraju između kratke priče pa sve do vickaste prozne minijature. (Mihanović-Salopek: 2005, 5) Sanja Pilić je ponudila drugačiju "otkačenu" duhovito izokrenutu svakodnevnu dječju realnost. Predstavila se suvremenim kozerskim, akrobatsko duhovitim izrazom, koji se temelji na principu obrata i simpatičnog iznenađenja što je osnovnoškolcima veoma prihvatljivo. Kratka koncizna, lepršava fabula koja se gradi na alogičnom slijedu asocijacija u kojim dominira drugačije viđenje puberteta, škole, ljubavi i vlastita položaja u razdoblju afirmiranja i odrastanja traži drugačiju interpretaciju.

8.

Osnovne škole i voditelji skupnih nastupa koji se pojavljuju dva i više puta na državnoj smotri LiDraNo.

MJESTO	ŠKOLA	VODITELJ	GODINA
Sveti Juraj na Bregu Lopatinec	OŠ Ivana Gorana Kovačića	Alen Barbić	2002.
			2005.
			2006.
			2007.
Rijeka	OŠ Dolac	Vanja Malner	2002.
			2006.
		Fabijola Mijalović	2004.

Naravno, treba to dobro upakirati. Važno je nuditi literaturu koja se bavi razlikom između dobra i zla, prijateljstvom, ljubavlju, suosjećanjem, istinom.

Sandra-Viktorija Antić

<http://www.vjesnik.hr/html/2008/10/07/Clanak.asp?r=kul&c=4> pristup ostvaren 4.12. 2008.

¹⁰ Zagrebačko kazalište mladih izradilo je metodički listić na kojem su se ocjenjivale sastavnice recitiranja iz kojih možemo odrediti o kakvoj vrsti govorenja teksta je bilo riječi. Ocjenjivao se tekst, glas, govor i poetika. U tekstu se ocjenjivala kakvoća, govornost teksta i primjerenost. U glasu se ocjenjivala boja, jačina i visina. Ocjena govora se obnosila na pravilnost koja je sadržavala naglaske i izgovor, zatim razgovijetnost, smislenost i govorni osjećaj. Ocjena poetike je sadržavala govornost recitiranja, poštivanje prozodije, poštivanje grafizma, uživiljenost koja se odnosila na subjekt, sugovornika, pogled i osjećajnost, zatim slikanje govorom, sceničnost koja je obuhvaćala sigurnost, estetičnost, osobnost i izražajnost.

Zagreb	OŠ Petra Zrinskog	Vera Piščević	2002.
			2004.
			2005.
			2006.
			2007.
Suhopolje	OŠ Suhopolje	Renata Galentić	2002.
		Vlatka Valentić	2005.
Novska	OŠ Novska	Snježana Kasumović i Ljubica Puškaš	2002.
		Ksenija Lekić	2004.
			2005.
			2006.
Babina Greda	OŠ Mijata Stojanovića	Ilija Babić	2002.
			2004.
Osijek	OŠ Franje Krežme	Ksenija Kolobarić	2002.
			2004.
			2007.
Opuzen	OŠ Opuzen	Slavica Jakšić	2002.
			2007.
Slavonski Brod	OŠ Bogoslava Šuleka	Gordan Zovko	2004.
			2006.
Pazin	OŠ Vladimira Nazora	Livija Žufić	2004.
		Robert Rudela	2006.
Hvar	OŠ Hvar	Nada Jeličić	2004.
		Sandra Domanović	2006.
Ivanec	OŠ Ivanec	Nataša Roginek	2005.
			2006.
			2007.
Lipovljani	OŠ Josipa Kozarca	Mirjana Faltis	2005.
			2007.
Viljevo	OŠ Ante Starčevića PŠ Krčelnik	Tomislava Brajdić	2005.
			2006.
Nuštar	OŠ Zrinskih	Eva Dakić	2005.
			2006.
Nova Gradiška	OŠ Ljudevita Gaja	Milan Vidošić	2005.
			2007.

Izdvojili su se voditelji Vera Piščević iz Osnove škole Petra Zrinskog iz Zagreba i Alen Barbić iz Osnovne škole Ivan Goran Kovačić u Sveti Juraj na Bregu Lopatinec. Ime Alena Barbića vezuje se za kazališnu družinu

Pinklec.¹¹ Na LiDraNu se predstavio 2002. predstavom *Svijet voli pobjednike*; 2004. *Čudna priča o malom Miškecu*; 2005. *Snimka*; 2006. *Foto album*; 2007. *Izvolite izaberite*. U zbornicima stoji kako su to radovi družine zajedno s voditeljem.¹² U spomenutim predstavama na sceni ništa se ne događa u smislu dramskog događanja, nitko ne dolazi i nitko ne odlazi, nego se predstavljaju sličice iz svakodnevnog života. Kazališna predstava je za njih igra u kojoj vrlo aktivno sudjeluju pretvarajući se vrlo lagano u likove na sceni. I kao što u dječjoj književnosti u prvi plan dolazi humor i vedrina u predstavama dominira humor.

Vera Pišćević profesorica hrvatskog jezika u osnovnoj školi i vrlo uspješna voditeljica dramske grupe svake godine se pojavljivala s vidljivo zapaženim i intrigantnim predstavama na državnim susretima LiDraNo: 2002. s predstavom *Svrgavanje kralja*; 2004. *Instant zvijezda*; 2005. *Moj kofer*; 2006. *Ispred vrata*; 2007. *Tesla je upalio svjetlo i u mojoj sobi*. Ona s jedne strane propituje aktualne probleme mladih, kao što je stvaranje zvijezda, s druge strane vrlo smjelo problematizira što je "iza i ispred vrata" da bi se predstavom pridružila obljetnici Teslinog rođenja.¹³ Svim temama pristupa vrlo smjelo i znalački poštujući dječje mogućnosti. Pokazala je kako se djeca osnovnoškolskog uzrasta mogu glumački vrlo spretno izraziti.

¹¹ Kazališna družina Pinklec osnovana je 6. ožujka 1987. godine. Od svojeg osnutka čine je srednjoškolski i studenti Visoke učiteljske škole u Čakovcu. U svojem radu, od samih početaka bavi se istraživačkim teatrom emitativnog modela, propitkujući korelacije komunikativnih kodova i simbola između gledaoca i izvođača, na iskustvima vodećih europskih i svjetskih autora i grupa, od kraja 70-ih do danas (Robert Wilson, Jan Fabre, Pina Baush, Rosas, DV8, Kantor, Josef Nadj...). Paralelno, bavi se i lutkarstvom u svojim predstavama za djecu, gdje iskušava sve vrste i tehnike vođenja i izrade lutaka. Kazališna družina Pinklec članica je strukovnih udruga profesionalnih kazališta: UNIMA (Svjetsko udruženje lutkara i lutkarskih kazališta), ASSITEJ (Svjetsko udruženje profesionalnih kazališta za djecu i mlade), ITI (Internacionalni kazališni institut pri UNESCO-u). Sudjeluje na svim relevantnim kazališnim festivalima: EUROKAZ Zagreb, BRAMS Beograd, Dani satire Zagreb, Dani teatra mladih Mostar, PUF Pula, PIF Zagreb, Međunarodni festival djeteta Šibenik, Karantena Dubrovnik, Festival hrvatskog centra ASSITEJ Opatija, Metelkova Ljubljana, Multikulturalni teden Maribor, SLUK Osijek, PUPET ART Rijeka. Dobitnik je Velike nagrade BRAMSA 1989. godine i Zlatne plakete "Grb grada Čakovca" 1997. godine. Umjetnički voditelj i redatelj Kazališne družine Pinklec od njezina osnutka je Romano Bogdan <http://www.czk-cakovec.hr/pinklec.htm> pristup ostvaren 4.12. 2008.

¹² O sličnom obliku dramske igre više u mojem radu. (Vigato: 2005, 151)

¹³ "Tesla nas je poticao da ga istražimo na nov način i prihvatimo kao izazov. Ostvarili smo mimsku predstavu, a scenske slike s Teslom prikazali smo maskama. Ovaj veliki znanstvenik i čovjek ispred vremena, osvjetljavao nam je put sve do Državne smotre LiDraNo 2007. održane u Novigradu. Za sve su to zaslužni učenici dramske grupe i njihova voditeljica Vera Pišćević"

http://www.skola.htnet.hr/os-zagreb-015/skola/contents/lidrano_2006.07.htm

pristup

ostvaren 4.12. 2008.

Predstave su na tragu otvorenog kazališta jer ništa nije zadano. Voditeljica se zajedno s učenicima nalazi na praznom prostoru koji treba ispuniti. Djeca sama postavljaju problem i tragaju za njegovim rješenjima. Dobiju tako kritički odnos prema društvu jer se mladi ne mire s onim što im u životu smeta. (Ladika: 1977, 7-11)

Iako su njihovi radovi poetski različiti, i jedni i drugi polaze od onog što ih okružuje, odnosno pokušavaju reagirati na vlastiti način. I jedni i drugi nisu banalni i mogu se uzdići do općeljudskog, a tu granicu su značajki podvukli voditelji.

Dramski izraz pojedinačnih i skupnih nastupa na dramskim susretima mijenjao se kroz četrdesetogodišnju povijest: najprije su se izvodile prigodne predstave koje su trajale jedan sat, nakon toga nastaju predstave koje proizlaze iz dječje igre i traju samo desetak minuta. Pojedinačni nastupi su se svodili na recitiranje sa strogim pravilima, nakon toga pojavljuju se monolog, monodrama i govor. Teško je odrediti je li promjena sadržaja koji učenici recitiraju uvelo nove forme na Susrete ili je uvođenje novih formi proširilo mogućnost odabira novih sadržaja.

Ako bismo naše istraživanje samo brojčano odredili, onda valja reći kako su u razdoblju od 2002. do 2007. u pojedinačnom nastupu na državnoj smotri LiDraNo nastupile 42 škole, 27 voditelj i 18 učenika dva i više puta. U skupnim nastupima izdvojilo se 16 škola i 13 voditelja koji su nastupili dva i više puta. Ipak na kraju izdvajamo dva voditelja koji su se predstavili novom poetikom LiDraNo predstavama, što znači da su zadovoljili sve zadane kriterije i da su predstave imale visoku estetsku razinu.

LITERATURA

Zbornici

Lidrano 1997., Zbornik literarnih i novinarskih radova učenika osnovnih i srednjih škola, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb 1997.

Lidrano 2002., Zbornik literarnih i novinarskih radova učenika osnovnih i srednjih škola, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb 2002.

Lidrano 2004., Zbornik literarnih i novinarskih radova učenika osnovnih i srednjih škola, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb 2004.

Lidrano 2005., Zbornik literarnih i novinarskih radova učenika osnovnih i srednjih škola, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb 2005.

Lidrano 2006., Zbornik literarnih i novinarskih radova učenika osnovnih i srednjih škola, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb 2006.

Lidrano 2007., Zbornik literarnih i novinarskih radova učenika osnovnih i srednjih škola, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb 2007.

Lidrano 2008., Zbornik literarnih i novinarskih radova učenika osnovnih i srednjih škola, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb 2008.

Rukopisi

Program Hrvatskih školskih susreta Lidrano, literarno, dramsko i novinarsko stvaralaštvo učenika osnovnih i srednjih škola, 1997. (rukopis)

Odluka o okvirnom planu i programu natjecanja, susreta i smotri izvannastavnih aktivnosti u osnovnim i srednjim školama – Vjesnik ministarstva prosvjete i športa republike Hrvatske, Posebno izdanje, siječanj 2002. (rukopis)

Vjesnik Ministarstva prosvjete i športa/Natjecanja, susreti i smotre u 2003. (rukopis)

Katalog natjecanja i smotri učenika i učenica osnovnih i srednjih škola Republike Hrvatske u 2006. godini (rukopis)

Katalog natjecanja i smotri učenika i učenica osnovnih i srednjih škola Republike Hrvatske u 2007. godini (rukopis)

Časopisi

Nola, Danica. "Susreti-svojevrсна škola scenskog rada s djecom", *Umjetnost i dijete*, vol. XVI 1/3, 1984.

Ladika, Zvezdana. "U osnovi svakog dječjeg stvaralaštva je životni problem", razgovor vodio Vlado Krušić, *Prolog*, 31/IX, str. 7-11

NN, "Lidrano!", *Dramski odgoj. Glasilo Hrvatskog centra za dramski odgoj*, god. 3. br. 6. 2000.

NN, "Izvješće povjerenstva državnog susreta Lidrano, Supetar, 24-26. svibnja 2000." *Dramski odgoj. Glasilo Hrvatskog centra za dramski odgoj*, god. 3. br. 6. 2000.

NN, "Lidrano 2002. Lanjski snijeg" *Dramski odgoj. Glasilo Hrvatskog centra za dramski odgoj*, god. 6. br. 10-11. 2003.

Knjige

Dijete i kreativnost, urednici, L. Kroflin, D. Nola, A. Posilovoić i R. Supek, Zagreb 1987.

Hranjec, Stjepan. "Ludistički humorizam Sanje Pilić", U: *Smijeh dječje hrvatske književnosti*, Varaždinske toplice, 2000. str. 42-47.

Mihanović-Salopek, Hrvojka. Predgovor knjizi *E baš mi nije žao Sanje Pilić*, Mozaik knjiga, Zareb 2005.

Vigato, Teodora. "Poetika dramskih igara izvedenih na susretima LiDraNo", U: *Prema novom kurikulumu u odgoju i obrazovanju*. Zbornik radova s međunarodnog znanstveno-stručnog skupa, Zadar 2005, str. 147-156.

Internet

<http://www.azoo.hr/tekst/lidrano---literarno,-novinarsko-i-dramsko-scensko-stvaralastvo...> pristup ostvaren 4.12. 2008.

<http://www.vjesnik.hr/html/2008/10/07/Clanak.asp?r=kul&c=4> pristup ostvaren 4.12. 2008.

<http://www.czk-cakovec.hr/pinklec.htm> pristup ostvaren 4.12. 2008.

http://www.skola.htnet.hr/os-zagreb-015/skola/contents/lidrano_2006.07.htm pristup ostvaren 4.12. 2008.

DRAMAS AT LiDraNo STATE FESTIVALS

ABSTRACT

For about forty years, pupils from different parts of Croatia meet at the annual festival named LiDraNo to present the best individual and group drama works that they had practiced during the previous school year. In this paper the authors presented all individual and group performances of elementary school pupils at state festival LiDraNo in 2002, 2004, 2005, 2006 and 2007. The purpose of this paper was to single out the authors whose works were the most frequently chosen to be performed by the pupils, but also to indicate which schools and teachers have participated several times at the festival. The authors concluded that the most performed author was Sanja Pilić, while the most poetic group performances were those led by Vera Piščević and Alen Barbić.

The historical part of the festival, which is referred to in the first part of the paper, was not analyzed systematically. Instead, the authors singled out the basic principles on which the pupils' dramatic expression was based: short scenic plays were replaced by festive plays in 1980's, and after that overacting and imitation of the adults was also abandoned. For individual performances they suggested dialectal poetry.

Comparing the participation principles in 1997 and 2007 the authors noticed certain changes in individual performances. In 1997, individual performances were limited to recitals and free forms. On the other hand, in 2007, besides poetry and recitals, there were other, new forms such as monologues, monodramas, and speeches. The main reason for such change is the occurrence of new texts that dominate at LiDraNo at all levels.

Key words: *LiDraNo, individual performance, group performance, Sanja Pilić, Vera Piščević*